

A SZEMÉLYES ADATOK KEZELÉSE ÉS A VÉLEMÉNYNYILVÁNÍTÁS SZABADSÁGÁHOZ ÉS A TÁJÉKOZÓDÁSHOZ VALÓ JOG ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉSE AZ EGYESÜLT KIRÁLYSÁG, OLASZORSZÁG ÉS NÉMETORSZÁG SZABÁLYOZÁSI RENDSZEREIBEN

HULKÓ GÁBOR^{ID}, MARINKÁS GYÖRGY^{**ID}

* Kutató, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet; egyetemi docens, Széchenyi István Egyetem, Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar, Közigazgatási és Pénzügyi Jogi Tanszék. E-mail: hulko.gabor@ga.sze.hu

** Kutató, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet; egyetemi adjunktus, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Európai és Nemzetközi Jogi Intézet. E-mail: gyorgy.marinkas@uni-miskolc.hu

Absztrakt

Az általános adatvédelmi rendelet, azaz a GDPR előírja a tagállamoknak a személyes adatok védelméhez való jognak a véleménynyilvánítás szabadságával és a tájékozódáshoz való joggal, jogszabályban való összeegyeztetését. A tagállamok ennek kapcsán eltéréseket és kivételeket fogadhatnak el. Összehasonlító jogi kutatásunk fókuszpontjában a kutatás céljaul a kiválasztott uniós országok, Németország és Olaszország és egy egykori uniós tagállam – az Egyesült Királyság – GDPR 85. cikk (2) bekezdése alapján elfogadott és a (3) bekezdés szerint notifikált kivételeinek és eltéréseinek vizsgálata áll.

Kulcsszavak

GDPR, személyes adatok kezelése, véleménynyilvánítás szabadsága, tájékozódáshoz való jog

Abstract

The General Data Protection Regulation, or GDPR, requires Member States to reconcile the right to the protection of personal data with the freedom of expression and the right to information in law. Member States may adopt derogations and exceptions in this respect. The focus of our comparative legal research is to examine the exceptions and derogations adopted under

Article 85(2) GDPR and notified under (3) in selected EU countries, Germany and Italy, and one former EU Member State, the UK.

Keywords

GDPR, processing of personal data, freedom of expression, right to information

1. Bevezető

Az általános adatvédelmi rendelet, azaz a GDPR¹ 85. cikke előírja a tagállamoknak a személyes adatok GDPR szerinti védelméhez való jognak a véleménynyilvánítás szabadságával és a tájékozódáshoz való joggal, jogszabályban való összeegyeztetését. *A véleménynyilvánítás szabadságába és a tájékozódáshoz való jogba beleértendő a személyes adatok újságírási célból, illetve tudományos, művészi vagy irodalmi kifejezés céljából végzett kezelése is.* A tagállamok tehát a GDPR 85. cikke alapján eltéréseket és kivételeket fogadhatnak el, amennyiben az szükséges az összeegyeztetésre vonatkozó kötelezettség teljesítése érdekében. *A tagállamokat notifikációs kötelezettség terheli az Európai Bizottság irányába, amennyiben eltéréseket és kivételeket fogadnak el.* Jelen tanulmány kutatásának fókuszpontjában a kutatás céljából a kiválasztott uniós országok (Németország és Olaszország) és egy egykori uniós tagállam (Egyesült Királyság) GDPR 85. cikk (2) bekezdése alapján elfogadott és a (3) bekezdés szerint notifikált kivételeinek és eltéréseinek vizsgálata áll.

A vizsgált országok kiválasztásának szempontrendszer alapvetően szabályozási megközelítésű: azaz hogy a vizsgált országok alkotmányos rendje milyen módon nevesíti és szabályozza a magánélethez és a személyes adatok védelméhez való jogot. Ezen felül azonban Németország és Olaszország esetében a gazdag és jogi szempontból értékes alkotmánybírói gyakorlat volt az, amely a kiválasztás mellett szólt. Az Egyesült Királyság különösen érdekes a vizsgálódás szempontjából, tekintve, hogy a GDPR hatályba lépésekor még uniós tagállam volt, az Európai Unióból való kilépése – az ún. Brexit – pedig számos érdekes kérdést vet fel a GDPR alkalmazásával kapcsolatban.

A kutatás keretén belül bemutatásra kerülnek az alkotmányos rendelkezések, valamint az alkotmánybírók – vagy az azoknak megfeleltethető bírói szervek – gyakorlata a magánélet és a személyes adatok védelméhez való jog vonatkozásában és ahhoz kapcsolódóan e jogoknak a véleménynyilvánítás szabadságával és a tájékozódáshoz való joggal való összeegyeztethetősége vonatkozásában. *Ennek kapcsán alapvetésként érdemes rögzíteni, hogy az adatvédelemhez való jog gyakran kölcsönhatásban van más jogokkal, például a véleménynyilvánítás szabadságával és az információk megismerésének és közlésének jogával.* Jóllehet gyakran létezik feszültség a személyes adatok védelméhez való jog és más jog között – amely a legtöbb esetben a véleménynyilvánítás szabadsága –, léteznek olyan szituációk is, ahol a személyes adatok védelméhez való jog hatékonyan biztosítja ugyanazon konkrét jog tiszteletben tartását.

---

¹ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete (2016. április 27.) a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről (általános adatvédelmi rendelet) (EGT-vonatkozású szöveg). HL L 119, 4.5.2016, pp. 1–88.

2. A személyes adatok kezelése és a véleménynyilvánítás szabadságához és a tájékozódáshoz való jog összeegyeztetésének uniós háttere

A *Lisszaboni Szerződés*² elfogadása mérföldkő volt az adatvédelem uniós szabályozásának fejlődésében. Az EUMSZ. 16. cikke egy új jogalapot hozott létre, amely kifejezetten biztosítja az EU számára a hatáskört, hogy adatvédelmi kérdésekben jogszabályokat alkosson.³ E rendelkezést megelőzően az uniós adatvédelmi szabályok – nevezetesen az *adatvédelmi irányelv*⁴ – eredetileg a belső piacra vonatkozó jogalapon, valamint a nemzeti jogok közelítésének szükségességén alapult, hogy ne legyen akadálya az adatok szabad áramlásának az Unión belül. Az EUMSZ. megerősíti továbbá, hogy az adatvédelmi szabályok betartását független hatóságoknak kell ellenőrizniük.

Az *Európai Unió Alapjogi Chartájának* (a továbbiakban: Alapjogi Charta)⁵ 11. cikke rögzíti a véleménynyilvánítás és a tájékozódás szabadságát, 13. cikke a művészet és a tudomány szabadságát. Az *Alapjogi Charta 8. cikk (1) bekezdése garantálja a személyes adatok védelméhez való jogot, megteremtve ezzel e jog uniós szintű alkotmányos védelmének alapjait.*⁶ A (2) bekezdése *pontosan meghatározza az e joghoz kapcsolódó alapvető értékeket is.* Előírja, hogy személyes adatokat (i) tisztességesen, (ii) meghatározott célokra, (iii) az érintett személy hozzájárulása alapján vagy (iv) valamilyen más, a törvényben rögzített jogalapon lehet kezelni. Végül, de nem utolsó sorban (v) az egyének számára biztosítani kell a jogot, hogy a róluk gyűjtött személyes adatokat megismerjék, és azokat kijavíttassák.

Az Alapjogi Charta 52. cikk (1) bekezdése kimondja, hogy az ‘elismert’, azaz alapvető jogok korlátozása csak törvény által, *a jogok lényeges tartalmának tiszteletben tartása* mellett lehetséges azzal, hogy figyelemmel kell lenni az arányosság elvére, a korlátozásra csak elengedhetlen esetben, az Unió általános célkitűzéseinek, illetve mások jogainak és szabadságának tényleges védelmében kerülhet sor (szükségesség).⁷ Az Alapjogi Charta rendelkezéseit értelmező joggyakorlat *megerősíti az adatvédelemhez való jog korlátozhatóságát*, amikor kimondja, hogy *e jog nem abszolút, ezért egyensúlyt kell teremteni közte és a többi alapvető jog és szabadság között.*

² Lisszaboni Szerződés az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Közösséget létrehozó szerződés módosításáról (HL C 306., 2007.12.17.).

³ Az EUMSZ. 16. cikke szolgált jogalapként az adatvédelmi szabályok 2012-ben elkezdett és 2016-ban elfogadott átfogó reformjához. Lásd: Európai Bizottság (2015).

⁴ Az Európai Parlament és a Tanács 95/46/EK irányelve (1995. október 24.) a személyes adatok feldolgozása vonatkozásában az egyének védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról (OJ HL 281, 23.11.1995, p. 31–50).

⁵ Az Európai Unió Alapjogi Chartája (HL C 326, 26.10.2012, pp. 391–407)

⁶ Az Európai Közösségek alapító szerződése az eredeti formájukban nem tartalmaztak hivatkozást az emberi jogokra vagy azok védelmére, tekintettel arra, hogy európai integráció az eredeti elképzelések szerint kizárólag gazdasági integráció lett volna. Az évtizedek alatt azonban számos olyan ügyet tárgyalt az EUB, amelyek esetében felmerült az emberi jogok megsértése az uniós jog hatálya alá tartozó területeken. A jogértelmezés során az EUB az alapvető jogokat az európai jog úgynevezett általános elvei közé sorolta. Az EUB esetjogában különösen az Emberi Jogok Európai Egyezménye (EJEE) által garantált emberi jogok élveznek védelmet. Az EUB az uniós jogot oly módon értelmezi, hogy az megfeleljen ezeknek az elveknek. Lásd: Európa Tanács et al., (2019, 31). Az alapvető problematikát lásd: Marinkás (2013).

⁷ Részletesen lásd: Európai Adatvédelmi Biztos (2017).

Az adatvédelemhez való joggal – a magánélethez való joghoz köthető természete okán – egyik legélesebben ütköző jog a véleménynyilvánításhoz való jog, mely ütközést a személyes adatok védelmét biztosító másodlagos uniós jog is kezelni próbál. Az általános adatvédelmi rendelet, azaz a GDPR 85. cikke a (153) preambulumbekzdés tartalmával együtt adja a személyes adatok kezelése és a véleménynyilvánítás szabadságához és a tájékozódáshoz való jog összeegyeztetésének jogalapját. A GDPR 85. cikk (1) bekezdése kifejezetten előírja a tagállamok részére a véleménynyilvánítás szabadságának és a tájékozódáshoz való jognak a GDPR szerinti személyes adatok védelméhez való joggal történő összeegyeztetésének kötelezettségét, ideértve a személyes adatok újságírási célból, illetve tudományos, művészi vagy irodalmi kifejezés céljából végzett kezelését is. A 85. cikk (2) bekezdése meghatározza a GDPR-nak azokat a fejezeteit, amelyektől eltérések, illetve amelyek alól kivételek fogadhatók el,⁸ az (1) bekezdésben előírt összehangolás megvalósítására. A (153) preambulumbekzdés, kitöltve a 85. cikk esetleges hézagait, megerősíti, hogy indokolt és „helyénvaló, hogy kizárólag a személyes adatoknak az újságírás, a tudományos, a művészi vagy az irodalmi kifejezés céljából végzett kezelése eltérés tárgyát képezze vagy mentesüljön az e rendelet egyes rendelkezéseiben szereplő követelmények alól.”. A (153) preambulumbekzdés alapján a tagállamok jogalkotási intézkedéseket fogadnak el az adatvédelem és a véleménynyilvánítás közötti egyensúly megteremtésére, és az alkalmazott kivételeket a GDPR 85. cikk (3) bekezdés szerint bejelentik az Európai Unió Bizottságának. A kivételek, illetve eltérések hatályának meghatározása során a (153) preambulumbekzdés iránymutatása szerint, a „véleménynyilvánítás szabadságához való jog minden demokratikus társadalomban fennálló jelentőségének figyelembevételére érdekében az e szabadsághoz tartozó olyan fogalmakat, mint az újságírás, tágan kell értelmezni.”.

3. A vizsgált országok alkotmányos szabályai és a vonatkozó alkotmánybíróági gyakorlat

A vizsgált országok a magánélethez és a személyes adatok védelméhez való joggal kapcsolatos alkotmányos megközelítésük alapján három csoportba sorolhatók: a) Az *Egyesült Királyság* alkotmányos szabályozásnak tekintett törvénye, a Human Rights Act (HRA)⁹ – a magyar Alaptörvényhez¹⁰ és az Alapjogi Chartához hasonlóan – *expressis verbis tartalmazza az adatvédelemhez és a személyes adatok védelméhez való jogot.* b) *Olaszország alkotmánya (Costituzione della Repubblica Italiana)*¹¹ csak a magánélet védelmét rögzíti, jóllehet *nem expressis verbis,* hanem több jog együttes értelmezése révén vezethető le a rendelkezéseiből. A személyes adatok

⁸ GDPR 85. cikk (2) bekezdés: A személyes adatok újságírási célból, illetve tudományos, művészi vagy irodalmi kifejezés céljából végzett kezelésére vonatkozóan a tagállamok kivételeket vagy eltéréseket határoznak meg a II. fejezet (elvek), a III. fejezet (az érintett jogai), a IV. fejezet (az adatkezelő és az adatfeldolgozó), az V. fejezet (a személyes adatok harmadik országokba vagy nemzetközi szervezetek részére történő továbbítása), a VI. fejezet (független felügyeleti hatóságok), a VII. fejezet (együttműködés és egységesség) és a IX. fejezet (az adatkezelés különös esetei) alól, ha e kivételek vagy eltérések szükségesek ahhoz, hogy a személyes adatok védelméhez való jogot össze lehessen egyeztetni a véleménynyilvánítás szabadságához és a tájékozódáshoz való joggal.

⁹ Human Rights Act 1998, c.4. Online: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1998/42/contents>

¹⁰ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.), VI. cikk (3) bekezdés.

¹¹ Costituzione della Repubblica Italiana (22 December 1947). Online: <https://bit.ly/47o2Y7M>

védelme szintén jogértelmezés révén állapítható meg. c) *Németország alaptörvénye (Grundgesetz, GG)*¹² nem tartalmazza sem a magánélethez való jogot, sem a személyes adatok védelmét.

3.1. Egyesült Királyság

Tekintve, hogy az ország nem rendelkezik írott alkotmánnyal, a kontinentális jogrendszer értelmében vett alkotmányos szintű szabályozásról a cikk tárgyát képező jogok – jelesül a magánélethez, az adatvédelemhez, valamint a véleménynyilvánítás szabadságához való jog – kapcsán sem beszélhetünk.¹³ Mindez azonban nem jelenti azt, hogy e jogok nincsenek kellő szintű garanciális szabályokkal körülbástyázva. Az Európai Unióból való kilépésről szóló 2018-as 'kilépési törvény' (*Withdrawal Act 2018*)¹⁴ rendelkezései értelmében az Egyesült Királyság Európai Unióból történő kilépését követően a GDPR közvetlenül beépül a hazai jogba, mint a szóban forgó törvény 6-7. cikkei által szabályozott 'retained EU law'¹⁵ (~megtartott EU jog). A 'UK GDPR', azaz a 2018-as DPA hatályos szövegét egy 2019-es belügyminiszteri rendelet¹⁶ állapította meg.¹⁷

A magánélethez és a véleménynyilvánítás szabadságához való jogot többek között az EJEE rendelkezéseit a nemzeti jogba átültető *Emberi Jogi Törvény* (Human Rights Act, HRA)¹⁸ is garantálja, amely a nemzeti jog részévé tette az EJEE által védelemben részesített jogokat. A törvény 2. szakasza az EJEB esetjogára vonatkozóan kimondja, hogy azt az ítélelhozatal során *figyelembe kell venni* ('must take into account').¹⁹ Az alkotmánybíróság szerepét is betöltő *Legfelsőbb Bíróság* (*Supreme Court, UKSC*) az ítélezési gyakorlatában ennek megfelelően jár el.²⁰ Amint azt Györfi Tamás írja: „Valójában azonban a bírói gyakorlat jóval tovább megy a figyelembe vételnél: amennyiben a strasbourgi esetjog egyértelmű, úgy a bíróságok csak ki-

¹² Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland (23.05.1949). Online: <https://bit.ly/49n7G7o>

¹³ Az Egyesült Királyság common law jogrendszerének sajátosságából fakadóan a kodifikált alkotmány szerepét a történelmi alkotmány részét képező alkotmányos elvek és az ezeket megfogalmazó, a parlament által meghozott rendes törvények töltik be.

¹⁴ European Union 'Withdrawal' Act 2018, c.16. Online: <https://bit.ly/3SpRpZn>

¹⁵ Ellentétben például az *Európai Unió Alapjogi Chartájával*, amelyről a törvény kimondja [5. § (4) bekezdés], hogy a kilépést követően már nem lesz a hazai jogrendszer része.

¹⁶ eData Protection, Privacy and Electronic Communications (Amendments etc) (EU Exit) Regulations 2019. Online: <https://bit.ly/3QKYdQ3>

¹⁷ A felhatalmazást és az eljárási rendet a kilépési törvény, a 2018-as DPA és az Európai Közösségekről szóló 1972-es törvény tartalmazza.

¹⁸ Human Rights Act 1998 (c. 42).

¹⁹ A törvény elfogadásának előzménye és valójában egyik fő indoka is az volt, hogy az egyezmény rendelkezéseinek sérelme esetén az érintetteknek nem volt lehetőségük belföldi bírói fórumhoz fordulni és minden esetben közvetlenül az *Emberi Jogok Európai Bírósága* (továbbiakban: EJEB) elé kellett vinni az ügyüket. A brit állampolgárok igazságszolgáltatáshoz való joga sérelmet szenvedett, amelyet a strasbourgi bíróság több ízben kritizált.

²⁰ Ugyanakkor előfordult, hogy a Legfelsőbb Bíróság – indokoltan – eltért az EJEB esetjogától (R. v. Horncastle-ügy [2009] UKSC 14 – 9 December 2009), amikor az EJEB a döntése meghozatalakor nem vette figyelembe szükséges mértékben a specifikus hazai szabályokat. (EJEB, Al-Khajawa és Tahery k. Egyesült Királyság, ítélet, 20 January 2009). Az ügy az EJEB Nagykamarája elé került, amely – a Horncastle ügyben hozott döntést is figyelembe véve – a korábbival ellentétes döntést hozott (EJEB, Al-Khajawa és Tahery k. Egyesült Királyság, ítélet, 15 December 2011.).

vételes esetben térnek el attól. Az Emberi Jogi Törvény a törvényhozó és a bíróságok közötti finom egyensúlyra épül, mely a parlamenti szuverenitás tiszteletben tartása mellett próbálja meg biztosítani az alapjogok hatékony védelmét.” (Gyórfi, 2015, 16). A törvény az egyezményt szövegazonosan átemeli a belső jogrendbe, így a 8. cikk *magán- és családi életet védő* rendelkezéseit, valamint a 10. cikk *véleménynyilvánítás szabadságát védő* rendelkezéseit is.

*A magánélethez való jog védelme*²¹ kapcsán kiemelést érdemel az EJEB *Big Brother Watch és mások kontra Egyesült Királyság* ügyben²² és a kamarai ítélet Nagykamara általi felülvizsgálata eredményeként hozott ítélete,²³ amelyben a Bíróság *arra a következtetésre jutott, hogy az Egyesült Királyság hírszerző szolgálatainak*²⁴ *kiterjedt adatgyűjtő tevékenysége nem felel meg az arányosság követelményének*, mivel az adatgyűjtés elrendelésekor hiányzik a független bírói felülvizsgálat intézménye (Sajfert, 2018). Mindezen hiányosságot az utólagos felülvizsgálat nem pótolja a bírói testület megítélése szerint. Említést érdemel, hogy ezen utólagos felülvizsgálatot, amelyet az EJEB „hatékony jogorvoslatnak” nyilvánított az Egyesült Királyság Legfelsőbb Bírósága nem fogadta el akként, amint az a következő bekezdésben kifejtésre kerül. A brit legfelsőbb bírói fórum döntésének ismertetése előtt a szerzők érdemesnek tartják megemlíteni azon szakirodalmi álláspontokat, amelyek szerint az EJEB döntés legnagyobb hiányossága nem a nemzeti jogban előforduló utólagos jogorvoslat EJE konformitásának megállapítása, hanem az, hogy az EJEB a döntései révén²⁵ – *Marko Milanovic* szavaival élve – „a normalitás részévé” tette a tömeges megfigyelést, elismerve annak szükségességét (Milanovic, 2021). *Nóra Ni Loideain* ugyanezen alapon fogalmazta meg a kritikáját (Ni Loideain, 2021).

A UKSC 2019-es döntésében²⁶ arra a mérőldkő jelentőségű megállapításra jutott, hogy a hírszerző szolgálatok gyakorlata elleni panaszokat felülvizsgálni hivatott *‘nyomozati jogköröket vizsgáló bíróság’ (Investigatory Powers Tribunal, IPT)* által hozott döntések nem mentesülhetnek a rendes bíróság általi felülvizsgálat alól annak ellenére sem, hogy *a 2000. évi nyomozati jogkörök szabályozásáról szóló törvény (Regulation of Investigatory Powers Act, RIPA)* rendelkezései ezt kizárják.²⁷ Jóllehet a UKSC elismerte, hogy jogosak az aggályok, miszerint a rendes

²¹ A HRA és a magánélethez való jog kapcsolatát részletesen lásd: Privacy International (2021a).

²² EJEB, *Big Brother Watch és mások k. Egyesült Királyság* (58170/13, 62322/14 és 24960/15) ítélet, 2018. szeptember 13.; az ítélet összefoglalóját lásd: Blackstone Chambers (2021).

²³ EJEB, *Big Brother Watch és mások k. Egyesült Királyság* (58170/13, 62322/14 és 24960/15), a Nagykamara ítélete, 2021. május 25.; az ítélet elemzését lásd: Knight (2021).

²⁴ A *Big Brother Watch és mások k. Egyesült Királyság* ügy „kistestvérében” az EJEB a svéd hírszerző szolgálatok tevékenységét vizsgálta. Lásd: EJEB, *Centrum för rättvisa k. Svédország* (35252/08) ügy, ítélet, 2018. június 19.; EJEB, *Centrum för rättvisa k. Svédország* (35252/08) ügy, a Nagytanács ítélete, 2021.05.21.; az ügyek elemzését lásd: Klamberg (2021).

²⁵ E sorba illeszkedik a *Catt*-ügy is. (EJEB, *Catt k. Egyesült Királyság* (43514/15), ítélet 2019. január 24.); az ügy elemzését lásd: Global Freedom of Expression (2019).

²⁶ [2019] UKSC 22, *R (on the application of Privacy International) (Appellant) v Investigatory Powers Tribunal and others (Respondents)*, 15 May 2019; az ügy összefoglalóját lásd: Privacy International (2019).

²⁷ Az ügy kiinduló pontja az volt, hogy az Edward Snowden által kiszivároztatott adatok szerint a brit hírszerző szolgálatok alapos gyanú nélkül is végeznek tömeges adatgyűjtést, amelynek során mobil telefonokat és egyéb kommunikációs eszközöket törnek fel általános érvényű – nem az egyes egyének viselkedésére építő – bírósági engedélyek alapján. A Privacy International (PI) által benyújtott kérelmet az IPT elutasította. A PI rendes bíróságok előtti keresetei azon az alapon kerültek elutasításra, hogy a vonatkozó törvény alapján az IPT döntéseit a rendes bíróságok nem vizsgálhatják felül.

bíróság előtti eljárások magukban hordozzák annak veszélyét, hogy bizalmas anyagok látnak napvilágot, megállapította, hogy az IPT által hozott döntések sem mentesülhetnek a rendes bírói felülvizsgálat alól. *A legfelsőbb bírói fórum döntése meghozatala során a common law több százéves múltra visszatekintő joggyakorlatára támaszkodott,*²⁸ amelyre alapozva a bíróságok rendre megakadályozták az egyes állami szervek bírói felülvizsgálat alóli mentesülését. Amint azt az ügyet elindító *Privacy International (PI)* kiemelte, *ebben rejlik az ügy legfőbb jelentősége: a bíróság a modernkori kormányzati túlkapásokra ‘szabta rá’ azt a precedens rendszert, amely emberöltőkkel a számítástechnika megjelenése előtt alakult ki* (Privacy International, 2021b).

A magánélethez való jog és a véleménynyilvánítás szabadságának egymáshoz való viszonya kapcsán az a megállapítás tehető, hogy *az Egyesült Királyság bíróságainak gyakorlata értelmében nincs hierarchia a magánélethez való jog és a véleménynyilvánítás szabadsága között.* A bíróságok az *egyedi esetben fennálló körülmények vizsgálatával keresik az egyensúlyt* a két jog összeütközése esetén. Az EJEK több, a véleménynyilvánítás szabadságát és a magánélet védelméről szóló döntése kiindulópontjaként is a brit nemzeti bíróságok által hozott ítéletet szolgált. Az EJEK a *Sunday Times k. Egyesült Királyság*²⁹ ügyben a véleménynyilvánítás szabadságát értelmezte a sajtó vonatkozásában. Az EJEK ítéletében kimondta, hogy a bírói végzés,³⁰ amely egy újságcikk publikálását előzetesen megtiltotta, sértette a véleménynyilvánítás szabadságát, mert nem minősült „szükséges intézkedésnek egy demokratikus társadalomban”. Egy évtizeddel később két ügyben, a *Sunday Times k. Egyesült Királyság (No. 2)*³¹ és az *Observer* és *Guardian k. Egyesült Királyság ügyekben*³² – a brit hírszerzést érintő információk publikálása kapcsán – az EJEK bár elismerte a HRA 12. cikkében³³ rögzített előzetes korlátozás konformitását az EJEK által garantált jogokkal, a konkrét ügyekben azonban megállapította a 10. cikk sérelmét, arra való tekintettel, hogy a szóban forgó információk már más országokban korábban közzétételre kerültek. A 10. cikk ugyan nem nevesíti külön a sajtószabadságot, azonban *az EJEK ítélezési gyakorlatában következetesen figyelembe veszi a média társadalmi szerepét és működésének sajátosságait, mivel az a demokratikus társadalmi berendezkedés felügyeletét*

²⁸ Az ügy másik említést érdemlő jellemzője, hogy az Egyesült Királyság legfelsőbb bírói fóruma – az általánosan bevett gyakorlatától eltérve – nem az EJEK rendelkezéseire alapozta az ítéletét. Jóllehet e téren ‘kényszerpályán’ mozgott tekintve, hogy az EJEK, a fentebb említett „Big Brother” ügyekben bár vizsgálhatta volna kritikus szemmel az IPT jogköreit, nem élt a lehetőséggel. Az EJEK e helyett „hatékony jogorvoslatnak” nyilvánította az utólagos felülvizsgálatot, valamint – a fentebb ismertetett kritikák értelmében – gyakorlatilag elismerte a tömeges megfigyelések szükségességét. Lásd: EJEK, Big Brother (2018) paras. 263, 268, 393, 510

²⁹ EJEK, Sunday Times (No.1) k. Egyesült Királyság, ítélet, 1979. április 26.

³⁰ A bírói intézkedéssel szembeni engedetlenségről szóló (contempt of court) 1981. évi törvény 10. cikke értelmében meghozott végzés.

³¹ EJEK, Sunday Times k. Egyesült Királyság (No. 2), (13166/87), ítélet 1991. november 26.

³² EJEK, Observer és Guardian k. Egyesült Királyság, (13585/88), ítélet, 1991. november 26.

³³ A HRA 12. cikk (4) bekezdése értelmében a bíróságnak a tevékenység újságírói, tudományos vagy művészeti jellege esetén különösen tekintettel kell lennie a véleménynyilvánítás szabadságára (az anyag közzétételének kérelme történő előzetes korlátozását illetően), amely az EJEK esetjog hatására került be *expressis verbis* a törvénybe. A 12. cikk (1)–(3) bekezdései értelmében mielőtt előzetes korlátozásra kerülne sor, mindkét félnek képviseltetnie kell magát a bíróság előtt vagy a kérelmezőnek igazolnia kell, hogy mindent megtett a másik fél értesítése érdekében, vagy ezt nyomós ok zárja ki. Akkor rendelhető el előzetes korlátozás, ha a bíróság meggyőződött arról, hogy a kérelmezőnek jó eséllyel lenne igaza.

látja el. E következetes gyakorlat értelmében a médiára hárul a közérdekű információk és közérdekű témákhoz kapcsolódó vélemények közzétételének kötelezettsége is.³⁴

Az újságírói forrás védelmével elsőként egy, az Egyesült Királyságot érintő ügyben foglalkozott az EJEB. A *Goodwin k. Egyesült Királyság ügyben*³⁵ a brit bíróság arra kötelezte az újságírót, hogy fedje fel hírforrását, mivel ez bűncselekmény felderítéséhez szükséges. Az újságíró ezt azonban megtagadta, amely miatt a *brit Felsőbíróság (High Court)* a bírói intézkedéssel szembeni engedetlenség miatt *a bíróság megsértéséről szóló törvény*³⁶ (*Contempt of Court Act*)³⁷ alapján pénzbüntetésre ítélte. A strasbourgi bíróság szerint azonban az újságírói hírforrások védelme a sajtószabadság egyik sarokköve, amely nélkül a sajtó kevésbé tudná betölteni az ‘éber őr’ szerepét és csökkenne a pontos és hiteles információkról való híradási képessége. Amint arra az EJEB rámutatott, a demokratikus társadalomnak lényeges érdeke, hogy biztosítsa és fenntartsa a sajtószabadságot, akkor is, amikor meghatározza, hogy a követendő törvényes céllal a korlátozások arányosak-e.

3.2. Olaszország

Az olasz alkotmány a személyes adatok védelmére vonatkozó kifejezett rendelkezést nem tartalmaz, ahogyan a *magánélet védelméhez való jogot sem rögzíti expressis verbis*. Az alkotmány 21. cikke biztosítja a véleménynyilvánítás szabadságát (*libertà di manifestazione del pensiero*), az informáláshoz való jogot (*diritto di cronaca*) és az állampolgárok információhoz való jogát.

A magánülethez való jogot (diritto alla riservatezza) és a személyes adatok védelméhez való jogot az olasz alkotmánybíróság (Corte costituzionale della Repubblica Italiana) és Olaszország legfelsőbb bírói fóruma a Semmítőszék (Corte di Cassazione) ítélkezési gyakorlata alakította ki, az alkotmány 2., 13., 14., és 15. cikkeinek értelmezése alapján. Az alkotmány 2. cikke biztosítja az egyén sérthetetlen, a személyiség fejlődését biztosító jogainak védelmét, a 13. cikk biztosítja a személyes szabadság sérthetetlenségét, a 14. cikk rögzíti a magánlakás védelmét, illetve a 15. cikk biztosítja a levéltitkot, az alkotmány szövegének megfogalmazása értelmében a kommunikáció szabadságát és titkosságát. A személyes adatok védelme, a magánélet védelme, valamint a tájékozódáshoz és tájékoztatáshoz való jog, továbbá a véleménynyilvánítás szabadsága az alkotmány fentebb említett cikkeinek együttes értelmezése alapján biztosított. *Az alkotmány ezen alkotmányos jogok között nem tesz különbséget, értelmezésük és alkalmazásuk részletszabályai az olasz alkotmánybíróság ítélkezési gyakorlatában kerültek részletesen kidolgozásra.* Az alkotmány a közéleti szereplők és magánéletük védelme szempontjából külön szabályt nem tartalmaz.

A magánülethez való jog létezésének és értelmezésének kérdése, valamint e jog más jogokhoz – példának okáért a sajtószabadsághoz – való viszonya az 1950-es években vált az olasz

³⁴ A fentebb idézett Sunday Times k. Egyesült Királyság (No. 2) és Observer és Guardian k. Egyesült Királyság ügyeken felül lásd még: EJEB, Thorgeir Thorgeirsson k. Izland (13778/88), 1992. június 25.; EJEB, MGN Ltd k. Egyesült Királyság (39401/04) 2011. január 18.; EJEB k. Magyarország, (23954/10) 2011. július 19.

³⁵ EJEB, Goodwin k. Egyesült Királyság, no.17488/90, 1996. március 27.; az ügy összefoglalóját lásd: Kúria (2000).

³⁶ A bíróság megsértésének sajátosan angol nyelvű jogintézményről részletesen lásd: Pócza (2007).

³⁷ Contempt of Court Act 1981 c. 49. Online: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1981/49>

jogi diskurzus részévé.³⁸ A Caruso örökösök által 1953-ban indított perben egy film letiltását kérték az énekes magánélethez való jogát sértő tartalom miatt. A római bíróság (*Tribunale di Roma*) az ítéletében³⁹ *a művészi kifejezés szabadságának korlátjaként határozta meg a magánélethez való jogot – amelyet ebben az ítéletben nevesítettek először a riservatezza néven –*, és amely a bíróság értelmezésében a személy magánszférájába harmadik személyek részéről történő behatolás, beavatkozás tilalmát jelenti. Említést érdemel ugyanakkor, hogy *egyrésztől* a magánélethez való jog ekkor még nem az alkotmány rendelkezésein, hanem a polgári törvénykönyv (Codice Civile) 10. cikkén alapult arra való tekintettel, hogy a szóban forgó időszakban az alkotmány rendelkezéseit csak a vertikális dimenzióban – azaz az állam és az állampolgár viszonylatában – tartották alkalmazhatónak, a horizontális dimenzióban – tehát az állampolgárok magánjogi kapcsolataiban – nem. *Másrésztől*, az ítéletet több meghatározó akadémikus is kemény kritikával illette, amiért annak érvelése pozitív jogi rendelkezések helyett inkább erkölcsi és társadalmi elvárásokra épült. Amint azt *Giovanni Pugliese* professzor írta (Pugliese, 1954), ezen érveknek inkább egy *de lege ferenda* javaslatban lenne a helyük [mintsem egy ítéletben].⁴⁰ A Semmítőszék – a Petacci-ügyben a *Milánói Fellebbviteli Bíróság (Corte d'Appello di Milano)* által hozott 1956-os ítélet⁴¹ felülvizsgálata során – az 1963-as ítéletében⁴² a magánélethez való jogot az alkotmány 2. cikkére alapította⁴³ – amely az egyén a személyiség sérthetetlen fejlődését biztosítja – és amely alapján a Semmítőszék álláspontja szerint a magánélethez való jog bár alapjognak minősül, de nem abszolút. Az ítélet értelmében az önmeghatározás szabadságához való jog sérelmét jelenti, ha az érintett személy engedélye nélkül hoznak nyilvánosságra a magánéletére vonatkozó híreket. *A magánélethez való jogot az olasz semmítőszék 1975-ban, a Soraya hercegnő ügyében*⁴⁴ *hozott ítéletében ismerte el teljes körűen*, illetve ezen ítéletben definiálta azt először. A határozat értelmében a magánélethez való jog – az érintett személy részére – védelmet nyújt azzal szemben, hogy harmadik személyek a szorosán személyes, valamint családi helyzeteit – történjenek akár a lakóhelyen vagy azon kívül – megismerjék. A Semmítőszék e határozata teremtette meg a magánélethez való jog és az informáláshoz való jog közötti kapcsolat alapját az olasz jogrendszerben, a védelmet kiterjesztve a közszereplőkre is (Alpa, 1997, 15–18).

*Az alkotmánybíróság 1973-ban hozott határozatában*⁴⁵ *ismerte el a méltósághoz (proprio decoro), a tisztelethez (proprio onorabilità), a tiszteletreméltósághoz (propria rispettabilità), a magánélethez, az intimitáshoz (intimità) és a jó hírnévhez való jogot (reputazione), mint elide-*

³⁸ Annak okait illetően, hogy miért pont ekkoriban vált fontossá e jog értelmezése, Guido Alpa cikke ad értelmezést: amint írja, a háború utáni Olaszországban megszűnt a fasiszta rendszert jellemző cenzúra, a sajtó szabadabbá vált, arról tudósított, amiről szeretett volna, ideértve a híresek és gazdagok viselt dolgait. A tudósítások minél szélesebb körben való terjesztését segítette az életszínvonal növekedése, amelynek eredményeként a rádió minden háztartásban megjelent. (Alpa, 1997)

³⁹ Sentenza 14 settembre 1953; Pres. Boccia P., Est. Mani; Caruso (Avv. Leone) c. Soc. p. a. Produzione associata Tirrena Asso film (Avv. Graziadei, Vismara Currò) <https://www.jstor.org/stable/23145955>

⁴⁰ A szerzők értelmező kiegészítése.

⁴¹ Milánói Fellebbviteli Bíróság, 1956 December (N. 4487), in Giur. it., 1957, I, I, 366.

⁴² Olasz Semmítőszék (Cass.) 1963. Április 20 (N. 990) in Foro It. [Italian Forum].

⁴³ A testület elvetette az EJEE 8. cikkére való hivatkozást, mivel az a bírák álláspontja szerint túlzottan kiterjesztő értelmezését adja a magánélethez való jognak (Alpa, 1997, 15).

⁴⁴ Olasz Semmítőszék (Cass.) 27 maggio 1975 (n. 2129).

⁴⁵ Olasz Alkotmánybíróság, Sentenza n. 38/1973.

geníthetetlen emberi jogot. E jogokkal szemben az alkotmány 21. cikkében garantált véleménynyilvánítás szabadsága és a – híradáshoz való jog – *csak akkor részesíthető előnyben, ha a hír terjesztéséhez közérdek fűződik.* Az alkotmánybíróság több másik határozatában is foglalkozott az informáláshoz való joggal és az állampolgárok információhoz való jogával, illetve az újságírói tevékenységgel is. Az újságírói tevékenységgel kapcsolatban az alkotmánybíróság egy 1968-as⁴⁶ és egy 1981-es ítéletében⁴⁷ is kimondta, hogy *a nézetek ütköztetésén alapuló szabad sajtó a demokrácia alapköve.* Az alkotmánybíróság egy 1974-es döntésében az újságírói szakma gyakorlásának korlátjaként határozta meg az objektivitást és szakmai etikai szabályokat.⁴⁸ *Az alkotmánybíróság egy 1993-as döntésében megerősítette, hogy az információhoz való jog magában foglalja a hírek objektivitását, elfogulatlanságát, a hírek teljességét és korrektségét, az emberi méltóság és a közrend, a közérkölcstiszteletben tartását, valamint a hírforrások pluralizmusát, amely biztosítja, hogy az állampolgár a véleményét eltérő szempontok és kulturális irányultságok alapján alakíthassa ki.*⁴⁹

3.3. Németország

A magánélethez, valamint az adatvédelemhez való jogról a GG, az Alaptörvény nem rendelkezik. A GG 5. cikk (1) bekezdése rögzíti a véleménynyilvánítás, a sajtó, a művészet és a tudomány szabadságát. Az Alaptörvény nem teremti meg a kapcsolatot a magánélethez való jog, a véleménynyilvánítás szabadsága, a tájékozódáshoz való jog, valamint a személyes adatok védelméhez való jog között. Az 5. cikk (2) bekezdés értelmében e jogok korlátozza az egyes személyek becsülete.

A Szövetségi Alkotmánybíróság (*Bundesverfassungsgericht, BVerfG*) a magánélethez való jogot – az 5. cikk (2) bekezdésére figyelemmel – az Alaptörvény 1. cikk (1) bekezdése – emberi méltósághoz való jog – és 2. cikke (személyiségfejlődéshez való jog) alapján vezette le. Mindezen alkotmányos rendelkezések kiegészítve a szerzői jogokról szóló törvény⁵⁰ (*Kunsturhebergesetz*) 22. § (a képmás felhasználásának engedélyhez kötöttsége) valamint 23. §-ával (kivételek a 22. § rendelkezései alól) együttesen *garantálják a képmáshoz való jogot* a taláros testület ítélkezési gyakorlata alapján. E jog értelmezése kapcsán a *BVerfG* a *Caroline-von-Monaco II. ügyben*⁵¹ megállapította, hogy közszereplők esetében a képmáshoz való jog korlátozott és kevés kivételtől eltekintve nincs előzetes hozzájáruláshoz kötve. A *BVerfG* álláspontja szerint a *Szövetségi Legfelsőbb Bíróság (Bundesgerichtshof, BGH)* – az alkotmányjogi panasz tárgyát képező döntésében – helyesen értelmezte a szerzői jogi törvény 23. § (1) bekezdés első pontjában szereplő „a kortárs történelmet ábrázoló képek” (*‘Bildnisse aus dem Bereiche der Zeitgeschichte’*) fogalmat úgy, mint amely magában foglalja a közszereplőkről készült fényképeket. A *BVerfG* szerint azonban mérlegelni szükséges azt, hogy hol és milyen körülmények között készültek a fényképek: amennyiben nyilvános helyen – például egy étteremben –, úgy

⁴⁶ Olasz Alkotmánybíróság, Sentenza n. 11/1968.

⁴⁷ Olasz Alkotmánybíróság, Sentenza n. 1/1981.

⁴⁸ Olasz Alkotmánybíróság, Sentenza n. 225/1974.

⁴⁹ Olasz Alkotmánybíróság, Sentenza n. 112/1993.

⁵⁰ Gesetz betreffend das Urheberrecht an Werken der bildenden Künste und der Photographie 440-3 9. Januar 1907 (RGBl. 1907, S. 7) das zuletzt durch Artikel 3 § 31 des Gesetzes vom 16. Februar 2001 (BGBl. I S. 266) geändert worden ist.

⁵¹ BVerfG, 15.12.1999 - 1 BvR 653/96.

a közszereplő túrni köteles, hogy róla fénykép készüljön és azt a sajtó az engedélye nélkül leközölje. *Amennyiben azonban a közszereplőről a nyilvánosság előli elvonulás szándékával, a nyilvánosság elől elzárt helyen*⁵² *a családi életének élése közben készült a fotó, úgy a magánéletéhez való jog megsértése állapítható meg.*⁵³

A BVerfG egy 2008-as döntésében⁵⁴ ismerte el az ún. ‘információ technológias magánélet-hez’ (Preuß & Paul, 2008) való jogot, amelynek gyakorlása során kiemelt fontosságú az információs önrendelkezés. A testület kimondta, hogy az információs rendszerhez való olyan hozzáférés, amelynek révén monitorozhatóvá válik a felhasználó tevékenysége, valamint a hatóságok hozzáférnek minden, a számítógépen tárolt fájlhoz, csak és kizárólag abban az esetben áll konformitásban a GG rendelkezéseivel, amennyiben (i) valamely ténylegesen fennálló és feltétlen érvényesülést kívánó közérdek azt indokolja, valamint azt (ii) bírói felülvizsgálat előzi meg. A vizsgálat alá vont tartományi törvény⁵⁵ a BVerfG álláspontja szerint ellentétes volt az emberi méltósághoz való jogot garantáló GG 1. cikk (1) bekezdésével együtt olvasott, a személyiségfejlődéshez való jogot garantáló 2. cikk (1) bekezdéssel, valamint a levéltitkot garantáló 10. cikk (1) bekezdésével. A BVerfG egy 2020-as döntésében⁵⁶ annak a 2016-os törvénynek⁵⁷ az alkotmányosságát vizsgálta, amely jelentős mértékben kiszélesítette a *Szövetségi Hírszerző Szolgálat (Bundesnachrichtendienstes, BND)* jogköreit a külföldön történő lehallgatásokat illetően. A BVerfG a BND és a szövetségi kormány érvelésével szemben arra az álláspontra helyezkedett, hogy (i) a GG 1. § (3) bekezdésében rögzített kötelezettség – jelesül a GG által garantált alapjogok tiszteletben tartásának kötelezettsége – abban az esetben is terheli a német állami szerveket, amennyiben azok külföldön tevékenykednek.⁵⁸ (ii) Az alapvető jogok a külföldi jogi személyek tisztviselőit is megilletik. Utóbbi kapcsán a kormány arra hivatkozott, hogy a GG. 19. § (3) bekezdése expressis verbis belföldi jogi személyeket említ, amelyből álláspontja szerint az is következik, hogy a külföldi jogi személy tisztviselőjévé válás révén az adott személy elveszti az őt, német állampolgárként egyébként megillető alapvető jogait. Amint arra a taláros testület rámutatott,⁵⁹ e személyeket a saját jogukon is megilletik a német Alapörvény által garantált alapjogok. Mindazonáltal a BVerfG az EJEB fentebb idézett gyakorlatához hasonlóan – a kormány és a BND feltételezhető megkönnyebbülésére – nem zárta ki elvi érveléssel⁶⁰ a tömeges megfigyelések és adatgyűjtések konformitását a GG levéltitkokhoz való jogot garantáló 10. cikkével. E helyütt mindössze további garanciák törvénybe iktatását írta elő.

Egy 2021-ben elfogadott törvény révén a német szövetségi kormány újfent kísérletet tett a hírszerző szolgálatok – és ezúttal egyben a rendőrség – titkos adatgyűjtési jogköreinek ki-

⁵² A hercegnő által a későbbiekben indított további perekben döntő fontosságú, a bíróság alapos megfontolását igénylő kérdés volt, hogy mi számít a nyilvánosság elől elzárt helynek.

⁵³ BVerfG, 15.12.1999 – 1 BvR 653/96, II. rész. 1 pont b, c, d alpontok.

⁵⁴ BVerfG, Urteil des Ersten Senats vom 27. Februar 2008 – 1 BvR 370/07 –, Rn. 1–333.

⁵⁵ Gesetzes zur Änderung des Gesetzes über den Verfassungsschutz in Nordrhein-Westfalen vom 20. Dezember 2006 (GVBl NW 2006, S. 620), paras. 198, 257, 269, 199–202, 310, 313–333.

⁵⁶ BVerfG, Urteil des Ersten Senats vom 19. Mai 2020 – 1 BvR 2835/17 –, Rn. 1–332; az ügy kommentárját lásd: GFF (2020).

⁵⁷ Bundesgesetzblatt Jahrgang 2016 Teil I Nr. 67, ausgegeben am 30.12.2016, Seite 3346 Gesetz zur Ausland Ausland-Fernmeldeaufklärung des Bundesnachrichtendienstes vom 23.12.2016.

⁵⁸ BVerfG, 1 BvR 2835/17, paras. 88–95, 105, 110.

⁵⁹ BVerfG, 1 BvR 2835/17, paras. 67–69.

⁶⁰ BVerfG, 1 BvR 2835/17, para. 311.

szélesítésére.⁶¹ A törvény egyes rendelkezéseinek alkotmányossági felülvizsgálata jelen sorok írásának idején⁶² is folyamatban van a BVerfG előtt.⁶³ A tartományok által a szövetségi törvény elfogadását követően hozott ugyanilyen tárgyú új, illetve módosító törvények rendelkezései közül a BVerfG az utóbbi bő egy évben többet is alkotmányellenesnek nyilvánított, tekintve, hogy az azokban rögzített garanciákat – példának okáért a profilalkotás kapcsán – a fentebb ismertetett joggyakorlatára is tekintettel elégtelennek ítélte. Az alkotmányellenesnek ítélt rendelkezések egy részét a BVerfG nem semmisítette meg, e helyett határidőt tűzött a jogalkotó számára, hogy korrigálja azokat.⁶⁴

A személyes adatok védelméhez való jog, valamint a véleménynyilvánítás szabadságához és a tájékozódáshoz való jog összeegyeztetése kapcsán kiemelendő az BVerfG két közelmúltbéli ítélete (az elfeledtetéshez való jog I-II.),⁶⁵ amelyekben a német taláros testület rámutatott arra, hogy az online elérhető archívumok új kihívások elé állították a jogalkalmazókat, akiknek két konkuráló érdek, jelesül a véleménynyilvánítás szabadsága és a személyes adatok védelme között kell megtalálniuk a megfelelő egyensúlyt. Az alap probléma – a BVerfG értelmezésében –, hogy míg a nyomtatott sajtó és az egyéb analóg média technológiák esetén a hírek csak korlátozott ideig voltak elérhetők a nagyközönség számára, azok ezt követően ‘elfelejtődtek’ és csak különböző archívumokban voltak fellelhetők az érdeklődők számára,⁶⁶ addig az internet nyújtotta lehetőségek korában a híryananyagok korlátlan ideig és szinte megszorítás nélkül érhetők el a széles közönség számára. A BVerfG álláspontja értelmében egyik jog sem előzheti meg a másikat. Az elfeledtetéshez vagy más néven a törléshez való jog – amint a BVerfG az EuB joggyakorlatával összhangban rámutat – nem abszolút, azaz az érintettnek nem áll jogában eldönteni, hogy mi maradhat fenn és mi nem egy, a tényállásban szereplőhöz hasonló archívumban. A cél az egyensúly megteremtése, megfelelő intézkedések meghozatala révén. A német alkotmánybíróság joggyakorlatát tekintve összességében megállapítható, hogy a taláros testület a vizsgált két jogot egyenrangúnak tekinti, egyik sem előzheti meg a másikat. A kettő közötti mérlegelést

⁶¹ Gesetz zur Anpassung des Verfassungsschutzrechts (Gesetz vom 05.07.2021 – BGBl. I 2021, Nr. 40 08.07.2021, S. 2274); ismertetését lásd: BMI (2021); lásd még: Fischer (2021).

⁶² 2023. 05. 03.

⁶³ 1 BvR 1705/21, 1 BvR 1295/22 – BVerfG, Übersicht für das Jahr 2023 <https://bit.ly/3QXdCNr>

⁶⁴ A Hamburg tartományi jogú város és Hessen tartomány által elfogadott szabályozások (Gesetz über die Datenverarbeitung der Polizei, PolDVG Vom 12. Dezember 2019 és a Hessisches Gesetz über die öffentliche Sicherheit und Ordnung, HSOG in der Fassung vom 14. Januar 2005) egyes rendelkezéseit a 2023. február 16-i döntésével (BVerfG, Urteil des Ersten Senats vom 16. Februar 2023 –, Rn. 1–178) nyilvánította alkotmányellenesnek, illetve semmisítette meg; a Mecklenburg-Elő-Pomeránia (Mecklenburg-Vorpommern) tartomány által elfogadott törvény (Gesetz über die öffentliche Sicherheit und Ordnung in Mecklenburg-Vorpommern, Sicherheits- und Ordnungsgesetz - SOG M-V Vom 27. April 2020) egyes rendelkezéseit a BVerfG a 2022 december 9-i döntésével (BVerfG, Beschluss des Ersten Senats vom 09. Dezember 2022 – 1 BvR 1345/21 –, Rn. 1–208) nyilvánította alkotmányellenesnek, illetve semmisítette meg; a Bajorország (Bayern) által elfogadott alkotmányvédelmi törvény (Bayerisches Verfassungsschutzgesetz, Bayerisches Verfassungsschutzgesetz, BayVSG, Vom 12. Juli 2016 (GVBl. S. 145) BayRS 12-1-I) egyes rendelkezéseit a BVerfG 2022. április 26-i döntése (Urteil des Ersten Senats vom 26. April 2022 – 1 BvR 1619/17 –, Rn. 1–407) nyilvánította alkotmányellenesnek, illetve semmisítette meg.

⁶⁵ BVerfG, Beschluss des Ersten Senats vom 06. November 2019 – 1 BvR 16/13 –, Rn. 1–157; BVerfG, Beschluss des Ersten Senats vom 06. November 2019 – 1 BvR 276/17 –, Rn. 1–142.

⁶⁶ E helyütt érdemes megjegyezni, hogy Ausztria Alkotmánybírósága (Verfassungsgerichtshof) hasonló megállapításokat tett egy 2015-ös ítéletében (VfSlg 20.014/2015, 08/10/2015).

minden egyes ügyben el kell végezni, az ‘egyensúlyi állapot’ pedig ügynként eltér: objektív, minden ügyre alkalmazható sablon nem létezik. *A hangsúly a konkuráló érdekek megfelelő alaposságú mérlegelésén van.*

4. Összefoglaló

A kutatás során vizsgált országok három csoportba sorolhatók aszerint, hogy garantálják-e a magánélethez, illetve a személyes adatok védelméhez való jogot. Az Egyesült Királyság a korábban kifejtettek szerint alkotmányos szabályozásnak tekintett törvényben rögzített jogként garantálja a magánélethez és a személyes adatok védelméhez való jogot. Olaszország alkotmánya *csak a magánélet védelmét rögzíti, jóllehet azt sem expressis verbis*, hanem több jog együttes értelmezése révén. A személyes adatok védelméhez való jog elismerése szintén bírói értelmezés eredménye. Ezen értelmezést az ország alkotmánybírósága és a legfelsőbb bírósága, a Semmitőszék végezte el. Németország alaptörvénye nem tartalmaz utalást sem a magánélethez, sem a személyes adatok védelméhez való jogra. Ennek megfelelően e jogok elismerésének és garantálásának feladata a szóban forgó országok alkotmánybíróságaira és legfelsőbb bírói testületeire maradt.

A kutatás alapján megállapítható, hogy *a vizsgálat alá vont országok alaptörvényi szinten direkt kapcsolatot a személyes adatok védelme és a véleménynyilvánítás szabadsága között nem teremtenek*. Általánosságban elmondható, hogy a vizsgált országok alkotmánybíróságai, valamint legfelsőbb bíróságai *a két jog egyenrangúságából indulnak ki* és a két jog egymáshoz való viszonyát az Európai Unió Bírósága és az Emberi Jogok Európai Bírósága joggyakorlatában is fellelhető elvek – jelesül a szükségesség, arányosság, közérdekű tájékoztatás, közszereplők magánszférába való beavatkozáshoz kapcsolódó magasabb szintű türeési kötelezettsége – *mentén értelmezik*. Mindazonáltal *Olaszország esetében a gyakorlatban megállapítható a tájékozódáshoz való jog elsőbbsége*, amely az alkotmánybíróságok gyakorlatában általában, mint a demokratikus jogállam egyik alapvető feltétele kerül artikulálásra. *Az Egyesült Királyság bírósági gyakorlata alapján főszabályként nincs hierarchia a két jog között*, azonban az ország bírói fórumai az Emberi Jogi Törvény rendelkezései alapján kötelesek figyelembe venni az EJEB ítélezési gyakorlatát, amely *következetesen hangsúlyozza a média társadalmi szerepét*. A többi vizsgálat alá vont ország gyakorlatával ellentétben *a német alkotmánybíróság az állandó ítélezési gyakorlatában következetesen arra az álláspontra helyezkedik, hogy az egymással konkuráló jogokat az eset összes körülményének figyelembevételével kell egymással szemben súlyozni*.

Hivatkozások

- Alpa, G. (1997). The Protection of Privacy in Italian Law: Case Law in a Codified Legal System. *Tulane European and Civil Law Forum*, 12, 9–10.
- Bundesministerium des Innern und für Heimat (BMI). (2021. június 25.). *Gesetz zur Anpassung des Verfassungsschutzrechts*. Online: <https://bit.ly/3tWqfis>
- Blackstone Chambers. (2021. május 26.). *Big Brother Watch and Others v the United Kingdom*. App. Nos. 58170/13, 62322/14 and 24960/15. Online: <https://bit.ly/47lXr1f>
- Európai Bizottság (2015. december 15). *A Bizottság uniós adatvédelmi reformjáról született megállapodás fellendíti a digitális egészséges piacot*. Online: <https://bit.ly/3sm6qRe>

- Európa Tanács, Emberi Jogok Európai Bírósága, Európai Adatvédelmi Biztos, Európai Unió Alapjogi Ügynöksége. (2019). *Európai adatvédelmi jogi kézikönyv*. Európai Unió Kiadóhivatala. <https://doi.org/10.2811/55214>
- Európai Adatvédelmi Biztos. (2017). *Assessing the necessity of measures that limit the fundamental right to the protection of personal data: A Toolkit*. Online: <https://bit.ly/463tzWx>
- Fischer, D. (2021. június 24.). Germany’s New Surveillance Laws Raise Privacy Concerns. *Human Rights Watch*. Online: <https://bit.ly/4616YKg>
- Gesellschaft für Freiheitsrechte (GFF) (2020. május 20.). *GFF erreicht historische Entscheidung des Bundesverfassungsgerichts für den Schutz der Grundrechte*. Online: <https://bit.ly/47EVltN>
- Global Freedom of Expression (Columbia University). (2019). *Catt v. the United Kingdom*. Online: <https://bit.ly/3ssyane>
- Gyórfi T. (2015). A „gyenge” alkotmánybíráskodás: modellek és kilátások. *Fundamentum*, 19(2-3), 5–18. Online: <https://bit.ly/49sG7cM>
- Klamberg, M. (2021. június 1.). Big Brother’s Little, More Dangerous Brother. Centrum för Rättvisa v. Sweden. *Verfassungsblog*. Online: <https://verfassungsblog.de/raettvisa/>
- Knight, C. (2021. május 27.). The Grand Chamber, Bulk Interception and a Curate’s Egg. *Panopticon Blog*. Online: <https://bit.ly/47leCjx>
- Kúria. (2000). *Goodwin Egyesült Királyság elleni ügye (17488/90.)*. Online: <https://bit.ly/3FOBj44>
- Marinkás Gy. (2013). Az emberi jogok védelmének fejlődése az Európai Unióban: az Unió csatlakozása az Emberi Jogok Európai Egyezményéhez. *Miskolci Jogi Szemle*, 8(1), 97–120. Online: <https://bit.ly/47jhtJO>
- Milanovic, M. (2021. május 26.). The Grand Normalization of Mass Surveillance: ECtHR Grand Chamber Judgments in Big Brother Watch and Centrum för rättvisa. *EJIL:Talk!* Online: <https://bit.ly/46b71Dq>
- Ni Loideain, N. (2021. május 28.). Not So Grand: The Big Brother Watch ECtHR Grand Chamber judgment. *Information Law and Policy Centre*. Online: <https://bit.ly/4657VBh>
- Pócza R. (2007). A bírák és a bíróságok védelme. *Magyar jog*, 54(1), 15–25.
- Preuß, C., & Paul, J-A. (2008. szeptember). German Constitutional Court creates a new fundamental „IT Privacy” Right. *Bird & Bird*. Online: <https://bit.ly/3uddboU>
- Privacy International (2019. május 15.). *Privacy International Wins Historic Victory at UK Supreme Court*. Online: <https://bit.ly/46Z4zkl>
- Privacy International. (2021a. március 31.). *The UK Human Rights Act and the right to privacy*. Online: <https://bit.ly/49qyovL>
- Privacy International. (2021b. január 8.). *Victory at the High Court against the government’s use of ‘general warrants’*. Online: <https://bit.ly/3stlzz1>
- Pugliese, G. (1954). The so-called right to privacy and the indiscretions of film. In *Foro It.* [Italian Forum], I, c. 117.
- Sajfert, J. (2018. szeptember 16.). Big Brother Watch and others v UK. *Linkedin*. Online: <https://bit.ly/3FPyS1c>